

Sygn. akt III AUa 77/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Górską (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2015 r. w Szczecinie

sprawy Gminy Miasto S. - Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 listopada 2014 r. sygn. akt VI U 740/14

1. oddała apelację,
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz Gminy Miasto S. - Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w S. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSO del. Beata Górską SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek

III A Ua 77/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 lutego 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zobowiązał Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Rejonowy Ośrodek Pomocy Rodzinie Północ w S. do zwrotu kwoty 211,74 zł wskazując, że z kwoty świadczenia należnego D. Z. (1) za październik 2012 r. organ rentowy dokonał potrącenia 211,44 zł tytułem zwrotu części wypłaconego mu przez MOPR zasiłku okresowego za okres od 1 lipca 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r. Wskazano zarazem, że D. Z. (1) zmarł w dniu 20 września 2012 r., o czym organ rentowy został poinformowany dopiero w dniu

25 października 2012 r. w związku z czym – jak wskazano w decyzji – „kwota potrącenia dokonanego w miesiącu październik 2012 r. jest świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi”.

W odwołaniu od powyższej decyzji Gmina Miasto S. - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Rejonowy Ośrodek Pomocy Rodzinie Północ w S. wniósł o jej uchylenie wskazując, że MOPR, nie jest ani podmiotem pobierającym świadczenie, ani „innym podmiotem na którego rzecz wypłacono świadczenie” o jakim mowa w przepisie art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a wypłata na rzecz MOPR kwoty 211,74 zł nastąpiła w oparciu o art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wykazując, że w tym konkretnym przypadku nie można mówić o opieszałości w jego działaniu, gdyż wiedzę o śmierci D. Z. (1) organ rentowy powziął dopiero 25 października 2012 r., kiedy wpłynął wniosek o przyznanie zasiłku pogrzebowego, a zatem już po wypłacie świadczenia za październik 2012 r. Dodatkowo wskazano, że w niniejszym przypadku nie było możliwe wcześniejsze dokonanie potrącenia, gdyż informacja o konkretnej wysokości wypłaconego uprawnionemu zasiłku okresowego oraz o okresie na jaki został tenże zasiłek przyznany została przekazana organowi rentowemu przez MOPR dopiero w dniu 10 września 2012 r., kiedy świadczenie należne uprawnionemu było już przygotowane do wypłaty, jako że terminem płatności był dzień 15. Jednocześnie organ rentowy podniósł, że MOPR należy traktować jako „inną osobę niż wskazaną w decyzji organu rentowego”, w rozumieniu art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w związku z czym istnieje możliwość dochodzenia od MOPR zwrotu świadczenia jako nienależnie pobranego.

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – Rejonowy Ośrodek Pomocy Rodzinie Północ w S. nie ma obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 211,74 zł za okres od 1 do 31 października 2011 r. (punkt I) oraz zasądził od organu rentowego na rzecz skarżącego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt II).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

D. Z. (1) w okresie od dnia 1 sierpnia 1997 r. pobierał z ZUS O/S. rentę inwalidzką 2 grupy inwalidów, a następnie w okresie od 1 lipca 1999 r. do 30 czerwca 2012 r. na mocy kolejnych decyzji organ rentowy przyznawał mu prawo do okresowej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (nr świadczenia: (...)). Termin płatności świadczenia przypadła na 25 dzień każdego miesiąca.

W dniu 11 czerwca 2012 r. do organu rentowego wpłynął wniosek D. Z. (1) o przyznanie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres. Organ rentowy wszczął postępowanie w celu ustalenia, czy nadal istnieje niezdolność ubezpieczonego do pracy. W toku postępowania toczącego się przed organem rentowym mającego na celu ustalenie uprawnienia D. Z. (1) do renty z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres po dniu 30 czerwca 2012 r., w związku ze wstrzymaniem przez ZUS od dnia 1 lipca 2012 r. wypłaty świadczenia rentowego, D. Z. (1) korzystał z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w S. Rejonowego Ośrodka Pomocy Rodzinie Północ w formie zasiłku okresowego dla osoby samotnie gospodarującej. W związku z ubieganiem się o świadczenie ZUS przez D. Z. (1), MOPR pismem z dnia 23 lipca 2012 r. (data wpływu do ZUS) poinformował organ rentowy, że D. Z. (1) korzysta z zasiłku okresowego, przypominając jednocześnie, iż w przypadku przyznania D. Z. (1) świadczenia rentowego za okres, za który wypłacono zasiłek okresowy, organ rentowy powinien wypłacić świadczenie rentowe pomniejszone o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconych za ten okres zasiłków i przekazać te kwoty na rachunek bankowy ośrodka pomocy społecznej.

Decyzją z dnia 22 sierpnia 2012 r. organ rentowy ustalił D. Z. (1) prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na dalszy okres, przyznając mu prawo do tego świadczenia od dnia 1 lipca 2012 r. tj. od miesiąca, w którym wstrzymano wypłatę świadczenia. Termin płatności świadczenia ustalono na 25 dzień każdego miesiąca. Organ rentowy 29 sierpnia 2012 r. wypłacił ubezpieczonemu należne świadczenie wraz z wyrównaniem za okres od 1

lipca 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r. w kwocie 1.598,36 zł brutto (1.337,51 zł netto). Organ rentowy nie dokonał wówczas potrącenia wypłaconych D. Z. (1) przez MOPR zasiłków okresowych za okres od 1 lipca 2012 r.

Pismem z dnia 29 sierpnia 2012 r. organ rentowy poinformował MOPR, że decyzją z dnia 22 sierpnia 2012 r. ustalono D. Z. (1) prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na okres od 1 lipca 2012 r. do 30 czerwca 2015 r.

Pismem z dnia 4 września 2012 r. MOPR poinformował organ rentowy, że D. Z. (1) wypłacono zasiłek okresowy za okres od 1 lipca 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r. w kwocie po 197,14 zł miesięcznie. W związku z powyższym MOPR zwrócił się z prośbą o zwrot wypłaconych zasiłków za lipiec i sierpień 2012 r. w łącznej kwocie 394,28 zł. Wniosek wpłynął do Kancelarii Ogólnej ZUS w dniu 10 września 2012 r., w dniu 12 września 2012 r. został przekazany do Wydziału Świadczeń Emerytalno-Rentowych 2. W wydziale tym został przekazany do rozpoznania pracownikowi I. G. w dniu 18 września 2012 r., następnie w dniu 19 września 2012 r. został przekazany do merytorycznego rozpoznania przez pracownika A. B., która odnotowała w systemie elektronicznym ZUS załatwienie wniosku w dniu 20 września 2012 r. Organ rentowy uznał, że potrącenia ze świadczenia D. Z. (1) z tytułu pobranego zasiłku okresowego dokona w dwóch ratach miesięcznych – ze świadczenia za październik 2012 r. – 211,74 zł oraz ze świadczenia za listopad 2012 – 182,54 zł, o czym poinformował MOPR pismem z dnia 21 września 2012 r.

Dokonując we wrześniu 2012 r. wypłaty świadczenia należnego za ten miesiąc organ rentowy nie dokonał potrącenia wypłaconych D. Z. (1) zasiłków okresowych na rzecz MOPR. Potrącenia dokonano dopiero przy kolejnej wypłacie – w dniu 25 października 2012 r. W dniu 25 października 2012 r. organ rentowy dokonał wypłaty należnego ubezpieczonemu świadczenia potrącając jednocześnie kwotę 211,74 zł tytułem wypłaconych zasiłków okresowych, którą przekazano MOPR.

W dniu 25 października 2012 r. – został przyjęty przez pracownicę Wydziału Obsługi Interesantów odpis skrócony aktu zgonu wraz z wnioskiem o wypłatę zasiłku pogrzebowego, z którego wynikało, że D. Z. (1) zmarł w dniu 20 września 2012 r. W dniu 26 października 2012 r. dokumenty te wpłynęły do Wydziału Świadczeń Emerytalno-Rentowych.

Pismem z dnia 21 listopada 2012 r. organ rentowy zobowiązał MOPR do zwrotu kwoty 211,74 zł wskazując, że w związku ze śmiercią D. Z. (1) jego prawo do świadczenia rentowego ustało z dniem 1 października 2012 r., stąd potrącona z tego świadczenia w dniu 25 października 2012 r. na rzecz MOPR kwota 211,74 zł jest kwotą nienależną.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał odwołanie za w pełni uzasadnione.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że ustalenia faktyczne w sprawie poczynił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał w postaci dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. oraz przedłożonych w toku niniejszego postępowania, jak również w oparciu o zeznania świadka M. K. pracownika MOPR, uznając je za miarodajne - ich treść nie była zresztą kwestionowana przez strony.

Następnie Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z treścią art. 130 ust. 1 ustawy 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna), świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczeń, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej. Z kolei w myśl ust. 2 tego artykułu, świadczenia wypłaca się osobom uprawnionym: za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń albo na wniosek osoby uprawnionej: na jej rachunek płatniczy lub jej rachunek w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, inny niż rachunek płatniczy albo na wskazany przez nią jej instrument płatniczy, na którym jest przechowywany pieniądź elektroniczny w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. nr 199, poz. 1175, ze zm.). Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do osób sprawujących opiekę prawną nad osobami uprawnionymi do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy oraz osób sprawujących opiekę nad osobami, o których mowa w art. 131 ust. 1. Natomiast, zgodnie z przepisem art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w sprawie bezspornym było, iż osobą uprawnioną do pobierania świadczenia z tytułu renty był wyłącznie D. Z. (1). Niespornym również było, że z przyznanego D. Z. (1) decyzją z dnia 22 sierpnia 2012 r. świadczenia organ rentowy był zobowiązany dokonać potrącenia wypłaconych ubezpieczonemu przez MOPR zasiłków okresowych za okres od 1 lipca 2012 r. do 31 lipca 2012 r. w łącznej kwocie 394,28 zł. Poza sporem pozostawało również i to, że organ rentowy dokonał potrącenia części tej należności (kwoty 211,74 zł) ze świadczenia należnego za październik 2012 r. Niesporne przy tym było, że w związku ze zgonem D. Z. (1) w dniu 20 września 2012 r., nie przysługiwało mu już prawo do świadczenia rentowego za październik 2012 r., z którego dokonano potrącenia należności na rzecz MOPR.

Dalej sąd pierwszej instancji wskazał, że w myśl przepisu art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zaś zgodnie z ust. 2 tego samego artykułu, za nienależnie pobrane świadczenia uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (pkt 1); świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (pkt 2). Nadto w ust. 3 cytowanego artykułu wskazano, że za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Zatem sąd meriti stwierdził, że okoliczność, o której mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej, powodującą ustanie prawa do świadczeń stanowi śmierć osoby uprawnionej, co stanowi konsekwencję art. 101 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

Następnie Sąd Okręgowy podniósł, że zdaniem organu rentowego, MOPR w S. powinien być w okolicznościach niniejszej sprawy traktowany jako inna osoba niż wskazana w decyzji organu rentowego, której wypłacono należne D. Z. (1) świadczenie z tytułu renty w związku z całkowitą niezdolnością do pracy, a co za tym idzie, możliwe było uruchomienie wobec ośrodka pomocy społecznej procedury zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Stanowisko to sąd pierwszej instancji uznał za całkowicie błędne. Najpierw sąd meriti podkreślił, że brak jest jakichkolwiek podstaw, by uznać, że do MOPR ma zastosowanie przepis art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej. MOPR nie jest bowiem w żadnym przypadku osobą, której ZUS wypłaca świadczenie. W ocenie sądu przepis art. 138 ust. 3 znajduje zastosowanie wyłącznie do osób, które otrzymują z ZUS określone kwoty niejako w zastępstwie osoby uprawnionej, przy czym kwoty te są im wypłacane jako emerytura lub renta. Przykładami takich osób mogą być np. osoba trzecia, wskazana przez osobę pozbawioną wolności, której wypłacane jest świadczenie emerytalne lub rentowe należne osobie pozbawionej wolności (art. 130 ust. 3 lit. c ustawy emerytalnej), albo osoba sprawująca opiekę nad osobą małoletnią, której wypłacane są kwoty należnej małoletniemu renty rodzinnej (art. 131 ust. 1 ustawy emerytalnej) czy też osoba trzecia, wskazana przez emeryta lub rencistę zamieszkałego zagranicą (art. 132 ust. 1 ustawy emerytalnej). Tymczasem kwoty przekazywane MOPR w związku z wypłaconymi przez ten ośrodek uprzednio zasiłkami okresowymi za okresy, za które przyznano uprawnionym świadczenie emerytalne lub rentowe (jak w niniejszej sprawie) nie są kwotami przekazywanymi z tytułu „świadczenia” – ich wypłata odbywa się bowiem w trybie art. 139 i nast. ustawy emerytalnej, co oznacza, że organ rentowy przekazuje MOPR nie emeryturę czy rentę należną osobie trzeciej, ale „zasiłki wypłacone z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącenie, oraz zasiłek stały lub zasiłek okresowy wypłacone na podstawie przepisów o pomocy społecznej za okres, za który przyznano emeryturę lub rentę”. Co więcej, sąd meriti zwrócił też uwagę, że gdyby pojęcie „innej osoby”, o której mowa w art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej interpretować tak, jak czyni to organ rentowy, za całkowicie zbędny należałoby uznać przepis art. 138a ustawy emerytalnej. Jeśli jednak ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie do ustawy osobnego przepisu, stanowiącego podstawę zwrotu – w określonych sytuacjach – kwot przekazanych na rachunki płatnicze lub inne niż płatnicze, prowadzone przez wskazane w tym przepisie podmioty, oznacza to, że wcześniejsze regulacje (w tym art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej) nie mają do nich zastosowania. Skoro zaś tak, tym bardziej nie można przyjąć, aby odnosiły się one do MOPR, który wypłacił ubezpieczonemu zasiłki okresowe na podstawie przepisów o pomocy społecznej za okres, za który D. Z. (1) przyznano rentę.

W ocenie sądu pierwszej instancji w takiej sytuacji jedyną możliwością dochodzenia przez organ rentowy od MOPR zwrotu przekazanych mu kwot potrąconych ze świadczenia emerytalnego czy rentowego należnego osobie, której wypłacono zasiłki okresowe na podstawie przepisów o pomocy społecznej za okres, za który przyznano emeryturę lub rentę, jest skorzystanie przez organ rentowy z drogi procesu cywilnego. Na konieczność skorzystania z tej drogi wskazywało już zresztą wielokrotnie orzecznictwo, chociażby w uchwale z dnia 21 maja 1984 r., III UZP 20/84.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Niezależnie od wyżej przedstawionych argumentów, Sąd ten podniósł, że podziela w zasadzie w całości stanowisko zajęte przez odwołującą się w obu złożonych w sprawie pismach procesowych, tj. w odwołaniu z dnia 13 marca 2014 r. oraz w piśmie z dnia 12 maja 2014 r. Nie widząc potrzeby ponownego przywoływania zamieszczonej tam argumentacji, sąd meriti podkreślił, że:

a) nawet gdyby hipotetycznie uznać, że w sprawie zastosowanie znajduje przepis art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej, dla skutecznego domagania się zwrotu od MOPR objętej decyzją kwoty, organ rentowy musiałby wykazać, że MOPR został pouczony o braku prawa do „pobrania świadczenia” (art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej). Tymczasem taka sytuacja nie zaistniała; MOPR uzyskał bowiem informację o śmierci D. Z. (1) dopiero w listopadzie 2012 r., kiedy to doręczono mu pismo ZUS zobowiązujące do zwrotu kwoty 211,74 zł;

b) po stronie MOPR nie sposób doszukać się nieprawidłowości postępowania, natomiast takie nieprawidłowości wystąpiły w działaniu organu rentowego. Tymczasem w art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej wskazano, że za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu z przyczyn niezależnych od organu rentowego. W analizowanym przypadku dokonanie na rzecz MOPR potrącenia dopiero w październiku 2012 r. nie może być uznane za dokonane dopiero w tym terminie z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Słusznie MOPR zarzuca bowiem, że organ rentowy działał w tym przypadku opieszale, skoro mimo uzyskania już w lipcu 2012 r. informacji o podjęciu przez MOPR wypłaty na rzecz D. Z. (1) zasiłku okresowego, wypłacając w sierpniu 2012 r. ubezpieczonemu przyznane decyzją z dnia 22 sierpnia 2012 r. świadczenie wraz z wyrównaniem za okres od 1 lipca 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r. nie dokonał jednocześnie potrącenia wypłaconych w tym okresie uprawnionemu zasiłków okresowych. Nie uszło uwadze Sądu, że wydając w dniu 22 sierpnia 2012 r. decyzję przyznającą D. Z. (1) świadczenie organ rentowy nie dysponował szczegółową informacją o okresie, za który wypłacono ubezpieczonemu zasiłek okresowy oraz o wysokości wypłaconego zasiłku. Sąd zwrócił jednak uwagę, że stosowną informacja wpłynęła do organu rentowego w dniu 10 września 2012 r. Jednakże organ rentowy również i we wrześniu 2012 r. dokonując wypłaty świadczenia należnego za ten miesiąc nie dokonał potrącenia wypłaconych D. Z. (1) zasiłków okresowych na rzecz MOPR. Mimo, że termin płatności świadczenia należnego D. Z. (1) za wrzesień 2012 r. przypadał dopiero na dzień 25 września 2012 r. Potrącenia dokonano dopiero przy kolejnej wypłacie – w dniu 25 października 2012 r.

Powoływana przy tym przez organ rentowy okoliczność obiegu dokumentacji, w tym przekazanie wniosku MOPR do merytorycznego rozpoznania pracownikowi dopiero 18 września 2012 r. nie może usprawiedliwiać potrącenia należności MOPR dopiero w październiku 2012 r., zwłaszcza, że wniosek o zwrot należności zawierający wymagane dane wpłynął do organu rentowego w dniu 10 września 2012 r., a zatem 15 dni przed terminem płatności świadczenia za wrzesień 2012 r.

Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że o kosztach postępowania orzekł zasądzając je od przegrywającego spór organu rentowego na rzecz Gminy Miasto S. – Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w kwocie 60 zł ustalonej na podstawie art. 98 k.p.c., rozstrzygającego o zasadzie rozdziału kosztów procesu stosownie do wyniku postępowania, w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ustalającego stawkę minimalną w sprawach ubezpieczeniowych na kwotę 60 zł (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu naruszenie prawa materialnego- art.138 ust. 1 i 3 oraz art.139 ust. 1 pkt.3 i 5 w zw. z art. 140, 141 i 142 ustawy z dnia 17.12.1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 20 i3 r poz. 1440 ze zm.) poprzez przyjęcie „ że Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie nie jest inną osobą w rozumieniu art. 138 ust. 3 -ustawy i nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty 211,74 zł tytułem wypłaconej mu należności za pobyt D. Z. (1) w Ośrodku z nienależnego świadczenia rentowego zmarłego D. Z. (1) za październik 2012 r.

Skarżący w uzasadnieniu apelacji podniósł, iż w myśl art.101 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej. Konsekwencją braku prawa do świadczenia, w przypadku ich wypłacenia jest zwrot nienależnie pobranego świadczenia zgodnie z art.138 ust. 1 ustawy emerytalnej. W myśl art.138 ust.2 ustawy pkt. 1 za nienależnie pobrane świadczenie uważa, się świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia albo wstrzymanie wypłaty świadczenia w całości lub części , jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa, do ich pobierania. Zdaniem apelującego, w świetle powyższego, wypłata świadczenia za okres po śmierci D. Z. (1) stanowi nienależnie pobrane świadczenie.

Nadto skarżący zwrócił uwagę iż potrąceń na rzecz jakichkolwiek uprawnionych organów (np. MOPR, PUP czy komornika) można dokonywać wyłącznie ze świadczeń należnych co w mniejszej sprawie nie miało miejsca. Z chwilą śmierci uprawnionego ustaje jego prawo do świadczenia a więc i nie ma podstaw do potrącania z jego świadczeń jakichkolwiek należności, w tym zasiłków stałych czy okresowych.

D. Z. (1) zmarł 20 września 2012 r. a zatem wypłacona mu renta za październik 2012 r., zdaniem apelującego, była świadczeniem nienależnym a tym samym i dokonane z niej potrącenia na rzecz MOPR były nienależne. Organ rentowy przekazując Ośrodkowi Pomocy Rodzinie kwotę 211,74 zł w październiku 2012 r., już po śmierci ubezpieczonego, przekazał mu kwotę nienależną a zatem MOPR, który otrzymał tę należność, zobowiązany jest do jej zwrotu.

Skarżący uważa, że przepis art. 138 ust.3 ustawy emerytalnej znajduje tu zastosowanie, gdyż zgodnie z tym przepisem za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu art.138 ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone innej osobie niż wskazana w decyzji, z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Nie podziela przy tym oceny Sądu, iż w tej sprawie organ wykazał opieszałość skutkującą wypłatę świadczenia nienależnego gdyż powziął on informację z MOPR o konieczności dokonania potrąceń zasiłków z pomocy społecznej z renty uprawnionego i wysokości potrąceń dopiero z pisma MOPR z 4 września 2012 r., które wpłynęło ZUS 10 września 2012 r. Jednak z uwagi na proces techniczny wypłaty świadczenia organ nie mógł skutecznie wstrzymać w części równej wypłaconym zasiłkom wypłaty renty D. Z. (1) za wrzesień 2012 r. Wprawdzie termin wypłaty renty ustalono w decyzji zmarłego rencisty na 25 każdego miesiąca, jednak cała procedura finansowo- księgową dla poszczególnych terminów wypłat, odbywa się znacznie wcześniej, niemal z dwutygodniowym wyprzedzeniem, w przypadku terminu. „25” - do 12-13 dnia tego miesiąca.

Skarżący zaznacza także, iż pismo MOPR z 23 lipca 2012 r informujące ZUS o pobraniu przez uprawnionego zasiłku, okresowego nie obligowało w żaden sposób do dokonania potrąceń, gdyż nie wskazano w nim wysokości pobranego świadczenia. Tak więc organ nie mógł wcześniej zareagować i potrącić z renty ubezpieczonego kwoty zasiłku okresowego za lipiec, sierpień i wrzesień 2012 r. Było to możliwe dopiero z renty za październik 2012 r. Zaś w dniu 20 września 2012 r rencista zmarł, o czym organ rentowy dowiedział się 25 października 2012 r . W dacie wypłaty renty za październik 2012 r ZUS nie miał więc wiedzy o śmierci ubezpieczonego a zatem dokonał potrąceń na rzecz MOPR z jego renty za październik 2012 r. tj. z nienależnego już świadczenia. Skoro jednak świadczenie to było nienależne a co za tym idzie konieczny staje się zwrot tego świadczenia, także i od MOPR.

Organ rentowy podnosi także fakt, że Sąd odsyła w tym zakresie do żądania zwrotu od MOPR wypłaconych nienależnie świadczeń w drodze procesu cywilnego. Mając jednak na uwadze argumentację Sądu, to i proces cywilny, zdaniem skarżącego, mógłby przynieść negatywne rozstrzygnięcie dla ZUS a należy zważyć, iż świadczenia wypłacane są ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a więc brak możliwości odzyskania nienależnie wypłaconego świadczenia uszczupla ten fundusz. Apelujący informuje dodatkowo, że w podobnej sprawie, wprawdzie dotyczącej

żądania zwrotu od komornika świadczenia potrąconego w drodze egzekucji z nienależnego świadczenia, wypłaconego po śmierci uprawnionego, na skutek odwołania komornika od decyzji ZUS żądającego zwrotu wypłaconego nienależnie świadczenia, Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z 11 lipca 2013 r. - Sygn. akt XIII U 4095/12 podzielił argumenty ZUS oddalając odwołanie komornika.

Wprawdzie wyrok ten nie nakłada na sąd orzekający w niniejszej sprawie obowiązku identycznego wyrokowania to jednak kwestia zwrotu przez komornika nienależnie pobranych świadczeń (potrąconych ze świadczeń należności egzekucyjnych) była już przedmiotem postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych a nie w drodze procesu cywilnego i zdaniem apelującego, dotyczy to także obowiązku zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia innym organom, w tym także i MOPR.

Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie na rzecz ZUS kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację Gmina Miasto S. – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w S. wniósł o oddalenie apelacji organu, podtrzymując w całości dotychczasowe wnioski, twierdzenia i oświadczenia, a także zaprzeczył wszelkim wyraźnie nie przyznanym twierdzeniom apelującego. Nadto wniósł on o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed sądem drugiej instancji według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja Organu rentowego okazała się nieuzasadniona.

Prawidłowość rozstrzygnięcia wydanego przez Sąd pierwszej instancji sprowadza się do oceny, czy w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy dokonano trafnej oceny zasadności zgłoszonego roszczenia. Sąd Apelacyjny uznał, iż Sąd Okręgowy w Szczecinie, wydając wyrok w przedmiotowej sprawie, prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe, dokonując poprawnej analizy całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego i ujawnionych w toku sprawy okoliczności, a dokonana przez Sąd Okręgowy subsumcja pod normy prawne wyników z zaofferowanych przez strony postępowania dowodów była prawidłowa.

Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, dzieląc również jego rozważania prawne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r. I PKN 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. I UK 233/09, Lex nr 585720).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy w Szczecinie wydając zaskarżony wyrok, wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności sprawy, przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe oraz dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w granicach zasad logiki formalnej i doświadczenia życiowego, zgodnie ze swobodną oceną dowodów w myśl art. 233 § 1 k.p.c., a następnie wydał trafny, odpowiadający prawu wyrok. Sąd orzekający wskazał w pisemnych motywach wyroku, jaki stan faktyczny oraz prawny stał się podstawą jego rozstrzygnięcia oraz podał, na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu, stosując przy tym prawidłową wykładnię przepisów prawnych mających zastosowanie w niniejszej sprawie.

Przedmiotem niniejszego sporu było ustalenie, czy przekazana przez ZUS, za miesiąc październik 2012 r., kwota 211,74 zł na rachunek Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie tytułem potrącenia z powodu wypłacania zasiłków z tytułu pomocy społecznej, była świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 138 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz 1227 ze zm.). Ustalenia faktyczne w tym zakresie Sąd pierwszej instancji poczynił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał w postaci dowodów z dokumentów zawartych w aktach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. oraz przedłożonych w toku niniejszego postępowania, jak również w oparciu o zeznania świadka M. K. pracownika MOPR. Sąd uznał te dowody za miarodajne – ich treść nie była zresztą kwestionowana przez strony – w związku z czym dał im wiarę

i nie wykroczył przy ich ocenie w żaden sposób poza ramy swobodnej oceny dowodów, a ocena ta nie pozostaje w sprzeczności z zebraniem w sprawie całokształtem materiału dowodowego.

Jak przytoczył Sąd Okręgowy w myśl art. 130 ust. 2 ustawy rentowej, świadczenia wypłaca się osobom uprawnionym, przy czym osobą wyłącznie uprawnioną był D. Z. (1) – fakt ten w toku procesu nie był kwestionowany przez strony. Bezsporne również było, że z przysługującego ubezpieczonemu świadczenia, przyznanego decyzją z dnia 22 sierpnia 2012 r., ZUS zobowiązany był dokonać potrącenia zasiłków okresowych, wypłaconych ubezpieczonemu przez MOPR. Zasiłki zostały wypłacone w okresie od 1 lipca 2012 r. do 31 lipca 2012 r., w łącznej kwocie 394,28 zł. Organ dokonał potrącenia części należności (211,74 zł) ze świadczenia należnego za październik 2012 r. W obliczu zgonu ubezpieczonego 20 września 2012 r. D. Z. (1) nie przysługiwało świadczenie za październik 2012 r., zgodnie z dyspozycją art. 101 ust. 1 pkt 2 Ustawy rentowej.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji w przedmiocie braku podstaw do zastosowania art. 138 ust. 3 ustawy rentowej w stosunku do MOPR. Nie jest on osobą, której ZUS wypłaca świadczenie w postaci emerytury lub renty. Ich wypłata odbywa się bowiem w trybie art. 139 ust. 1 pkt 7 ustawy rentowej, co oznacza, że organ rentowy przekazuje MOPR nie emeryturę czy rentę należną osobie trzeciej, ale zasiłki wypłacone z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącanie, oraz zasiłek stały lub zasiłek okresowy wypłacone na podstawie przepisów o pomocy społecznej za okres, za który przyznano emeryturę lub rentę. Nie można zatem w niniejszej sprawie mówić o nienależnym świadczeniu w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt. 1 ustawy, w sytuacji gdy w rzeczywistości nie mamy do czynienia ze świadczeniem, a należnością z innego tytułu. Nadto należy wskazać, że potrącenie zostało dokonane dopiero w październiku 2012 r. Opieszałość organu rentowego nie może stanowić uzasadnienia dla obciążenia MOPR negatywnymi jego skutkami. Mając na uwadze fakt, iż organ rentowy uzyskał informacje o dokonywaniu wypłat zasiłku okresowego na rzecz ubezpieczonego już w lipcu 2012 r. Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że miał on wystarczającą ilość czasu do zareagowania w odpowiednim czasie. Nie znajduje akceptacji Sądu stwierdzenie, że obieg dokumentacji, a także przekazanie wniosku MOPR do merytorycznego rozpoznania pracownikowi 18 września 2012 r. usprawiedliwiają dokonanie potrącenia dopiero w październiku, szczególnie biorąc pod uwagę, iż pełną dokumentacją, konieczną do niezbędnych wyliczeń, ZUS dysponował już 10 września 2012 r. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 26 września 2012 r. III AUa 82/12, to na organie rentowym spoczywa obowiązek takiej organizacji pracy, aby nie dochodziło do potrącania świadczenia, do którego prawo ubezpieczonym wygasło. Nie można zatem zasadnie przyjąć, że do realizacji świadczenia, doszło z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Tym samym nie zachodzą przesłanki żądania zwrotu spornej kwoty.

Sąd Apelacyjny wskazuje, za Sądem Okręgowym, że jedyną możliwością dochodzenia kwot wypłaconych MOPR przez organ rentowy jest droga procesu cywilnego, co znajduje potwierdzenie w ugruntowanym orzecznictwie (Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 1984 r. III UZP 20/84), przy czym należy wskazać, że dochodzenie praw w postępowaniu sądowym jest zawsze obciążone ryzykiem.

Zdaniem Sadu Apelacyjnego zarzuty zgłoszone przez organ rentowy mają charakter polemiczny, powielają stanowisko strony, które prezentowane już było przed Sądem pierwszej instancji i zostało już szczegółowo i wyczerpująco przeanalizowane przez ten Sąd. Nie wskazują one na żadne okoliczności, które uzasadniałyby zmianę prawidłowego wyroku Sądu Okręgowego, w związku z czym, w punkcie 1 sentencji, Sąd Apelacyjny zgodnie z art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i w związku z art. 108 § 1 k.p.c. Wysokość kosztów ustalono w oparciu o § 2 ust. 1-2 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j. t. Dz. U. z 2013 r., poz. 490). Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Apelacyjny zawarł w pkt 2 sentencji wyroku.

SSO del. Beata Górska SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek